

A Csurka-színmű

(1986)

HÍREK -

Sűrű évnak ígérkezett 1986, hiszen a rendszer által „ellenzéki-ellenséges”-nek aposztrofált emberek az előző év sikerein felbátorodva egyre aktívabbá és határozottabbá váltak. A hatalom még csapkodott ide-oda, különféle szankciókkal akarta visszaszorítani az ellenzéki megmozdulásokat. 1985-ben a formálódó demokratikus-ötvenhatos ellenzék élve a többes jelölés újonnan bevezetett lehetőségével, nyolc jelöltet kísérelt meg elindítani a választáson, ami kihívta és lekötötte a fővárosban a rendszer védekező erőit, s ezalatt több tucat nem-hivatalos jelölt bejutott a Házba. Nem sokkal ezután Donáth Ferenc Monoron egy asztalhoz ültette a sarkosan fogalmazva „népi és urbánus„ személyeket a tudományok bátrabb embereivel és más szabadgondolkodókkal, az ország sorsáért aggódó szakembereket. Ott volt Csoóri Sándor és Csurka István is.

A hatalom tartott a forradalom harmincadik évfordulójától, nem teljesen alaptalanul. Donáth Ferenc javaslatára nem-hivatalos történész konferencia szervezése kezdődött '56-ról, és Csoóriék is megígérték részvételüket, csak azt kérték, hogy az Írószövetség számukra fontos közgyűlése után legyen. Ekkor már világossá vált, hogy csak akkor van esély a szabadságra, ha a rendszerbíráló, különféle indíttatású ellenzéki erők félreleteszik beidegződött ellenérzéseiket és összefognak Sajnos Donáth Ferenc meghalt, ami nagy veszteség volt.

A hatalom csapkodásának egyik jele volt, hogy 1986 nyarán Csurka Istvánt egy év szilenciumra ítélték, mert megvédte Csoóri Sándort, aki Duray Miklós Kutyaszorítóban című szamizdatban megjelent könyvéhez előszót írt. A csehszlovák pártállam meghurcolta Durayt, míg Kádárék Csoórit sújtották egy év szilenciummal.

Ekkor még nem tudtam, hogy a Csurkát sújtó szilencium színjáték, egy kurta komolyabbnak mondható epizóddal. Hogy a hatalom mérhetetlen cinizmusa találkozik Csurkának a magát ellenzéki áldozatnak feltüntető magatartásával.

Közeledett a Színházművészeti Közgyűlés. Felhívott Kerényi Imre (aki 1979-ben Szolnokra hívott engem, és aki össze nem hasonlítható a mai Kerényivel), hogy „védjük meg Csurkát”. Mint a paripa, amely meghallja a kürtszót, azonnal írtam a felszólalásomat. A szilencium számomra elfogadhatatlan volt: ekkor már túl voltam a szolnoki színházból való eltávolításomon, melyet a szolnoki pártbizottság rendelt el, két házkutatáson (teljes szamizdat-gyűjteményemtől való megfosztáson), egy Beszélő-beli és egy Hírmondó-beli cikken, természetesen a saját nevemen írva. Megtapasztaltam Szolnokon az állam cenzúráját. Szóval, a szilencium számomra maga volt az ördög.

A közgyűlésen Kerényi előttem beszélt. Védte Csurkát. Én a szünet előtti utolsó felszólaló voltam. Elmondtam szenvedélyes hangú beszédemet. Határozati javaslatot is készítettem, azt is felolvastam. Berecz János is ott ült az elnökségben. Botrány volt. Vajda György miniszterhelyettes válaszában arról beszélt, hogy Csurka engedélyt adott a Szabad Európa Rádióknak, hogy felolvassák az írását, és ez már az ő türelmük határán túlment. Arra is hivatkozott, hogy Csurka az Írószövetség Választmányi ülésén maga kérte, hogy ne foglalkozzanak az ügygel. Végül arra hívta fel a színházművészeti közgyűlés résztvevőinek figyelmét, nehogy olyan határozatot hozzanak, amely árt Csurkának illetve a Csurka-ügynek. Csurkát végig Istvánként említette.

Szünet után már nem Szilágyi Tibor elnökölt s az új levezető elnök csak nem akarta megszavaztatni, hogy legyen-e titkos szavazás a Határozati javaslatról. Ekkor Gera Zoltán felpattant, és követelte a szavazást. Így a levezető elnök kénytelen volt nyílt szavazást elrendelni. Tizenheten szavaztuk meg, hogy legyen titkos szavazás. És mivel nem volt meg a többség a titkos szavazáshoz, ott, akkor hivatalosan nem történt más.

Utóbb tudtam meg, hogy mind a tizenhét embernek lett kisebb-nagyobb baja. Volt, aki nem kapta meg a Jászai-díjat, csak később, volt, akit nyugdíjazni akartak, stb. Engem három évre eltiltottak, immár én kaptam szilenciumot. Nem szerződtehetett egyetlen színház sem. Nem volt ez kimondva, szépen, lassan kiderült.

Az egész történet nagyon megmozgatta az embereket – csak nyíltan nem mertek szavazni. Még ma is említik nekem, hogy emlékeznek arra, hogy első gyermekemet várva ott álltam és beszéltem. Azóta még születtek gyermekeim – összesen öt.

Tehát Csukáról ekkor azt tudtam, hogy jó drámákat ír, és hogy részt vesz demokratikus megnyilvánulásokban.

Sok mindent viszont nem tudtunk róla. Megtévesztett minket. Akkor még nem tudtam, amiről jóval később hallottam, hogy Csuka jól megvolt az alatt az éves szilenciuma alatt. Bőven volt jövedelme, jól élt, nem engedett rossz szót szólni Kádáról. És főleg nem tudtam a III-as ügyosztállyal való kapcsolatáról. Azt, hogy nézetei a hosszú évek során kifejezetten antiszemitává, szélsőjobbodalivá válnak, az egész személy pedig teljes egészében magában hordozza a fasizálódást – ezt 1986-ban még nem vehettem észre.

Színjáték volt az egész, az ügyes drámaíró megírta saját szerepét egy sokszereplős drámában.

Miközben engem három éven keresztül nem szerződtehetett egyetlen színház sem.

<http://beszelo.c3.hu/szerzok/csurka-istvan>

